

COFNOD AMGYLCHEDD HANESYDDOL HENEB

Polisi Mynediad ac Adfer Costau

Cyflwyniad

Mae Cofnod Amgylchedd Hanesyddol (CAH) Heneb a luniwyd ac a gynhelir gan Heneb: Ymddiriedolaeth Archaeolegol Cymru (pedair Ymddiriedolaeth Archaeolegol Cymru gynt) yn darparu catalog cynhwysfawr o safleoedd a chanfyddiadau archaeolegol a hanesyddol o bob cyfnod ledled Cymru. Ar hyn o bryd, mae oddeutu 420,000 o gofnodion unigol yn y CAH, ac maent yn cael eu diweddarau a'u hehangu'n barhaus wrth i wybodaeth newydd ddod i law.

Mae'r CAH yn cyflawni amrywiaeth eang o swyddogaethau, gan gynnwys cynorthwyo'r gwaith o reoli'r amgylchedd hanesyddol, llywio cynllunio a datblygu, ac fel ffynhonnell ar gyfer cyfrannu tuag at brosiectau hanes lleol, cadwraeth a thwristiaeth. Mae'r ddogfen hon yn darparu canllawiau ynglŷn â mynediad at wybodaeth a gynhwysir yn y cofnod.

Gosododd Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016¹ ddyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru i 'lunio cofnod o'r amgylchedd hanesyddol ar gyfer pob awdurdod lleol yng Nghymru, a'i gadw'n gyfoes'. Gosododd Adran 36 ddyletswydd mynediad at y CAH. Dewisodd Gweinidogion Cymru ddefnyddio'r CAHau oedd yn bodoli eisoes gan bedair Ymddiriedolaeth Archaeolegol Cymru (sydd bellach yn un CAH dan ofal Heneb ers Ebrill 1^{af} 2024) er mwyn cyflawni'r ddyletswydd hon, a dangos y CAH statudol i'r cyhoedd drwy wefan Archwilio (<https://archwilio.org.uk/wp/cy/>). Fodd bynnag, nid yw Archwilio yn darparu mynediad at y CAH llawn, ac er mwyn cael gwybod a yw'r cofnod yn cynnwys gwybodaeth ychwanegol nad yw ar gael ar-lein, dylai defnyddwyr gysylltu â'r CAH yn uniongyrchol. Ers 2023, mae deddf 2016 wedi'i hymgorffori ynghyd â deddfwriaeth gysylltiedig ynglŷn ag amgylchedd hanesyddol Cymru dan Ddeddf Yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023² (gweler adran 195).

Cedwir y CAH mewn system rheoli data soffistigedig y mae ei hadeiledd yn bodloni safonau cenedlaethol cydnabyddedig ar gyfer cofnodi lefel gyson o wybodaeth ar gyfer pob cofnod. Mae'r CAH yn cynnwys cofnodion ar gyfer asedau hanesyddol yn ogystal â digwyddiadau³ sydd wedi bod ers yr 16^{eg} ganrif. Mae'r wybodaeth a gofnodwyd yn cynnwys manylion megis cyfeirnod grid, cymuned, statws dynodedig, math o ased hanesyddol, cyfnod, cyflwr a ffynonellau llyfryddiaethol. Mae'r CAH hefyd yn cynnwys cofnodion atodol cartograffig, dogfennol a ffotograffig, ac nid yw llawer o'r rhain yn bodoli ar ffurf ddigidol. Mewn nifer o achosion, cynnwys y cofnodion yw crynodeb neu fynegai o wybodaeth a gofnodwyd yn rhywle arall; mae'r CAH felly yn darparu mynegbost a man cychwyn defnyddiol tuag at wybodaeth ynglŷn â'r amgylchedd hanesyddol. Yn aml felly, bydd angen galw am wasanaethau archaeolegydd profiadol er mwyn cael amcan o arwyddocâd llawn safleoedd

¹ <https://www.legislation.gov.uk/anaw/2016/4/welsh/data.pdf>

² <https://www.legislation.gov.uk/asc/2023/3/welsh/data.pdf>

³ Caiff *Digwyddiad* ei ddiffinio gan Weithgor Safonau Data Amgylchedd Hanesyddol Cymru fel unrhyw ddarn o waith archaeolegol, boed hwnnw o natur ymwthiol (e.e. Cloddio), anymwthiol (e.e. Arolwg Ffotograffig), neu reolaethol (e.e. Cynllun Rheoli neu Reoli Llystyfiant).

penodol a restrir yn y cofnod.

Mae hawlfraint i adeiledd data a chynnwys y CAH yn perthyn i Heneb: Ymddiriedolaeth Archaeolegol Cymru oni nodir yn wahanol. Mae cyfran o gostau cynnal a datblygu'r CAH yn cael eu talu gan Cadw, Awdurdodau Unedol (a chyllid grant arall), ond codir incwm ychwanegol er mwyn talu am gostau ymholiadau allanol o natur fasnachol.

Amodau

1. Bydd modd cael mynediad at wybodaeth a gedwir yn y CAH ar unrhyw amser rhesymol fel arfer.

Yn y man cyntaf, gofynnir i Ddefnyddwyr lenwi ffurflen gais ar-lein yn amlinellu'r wybodaeth sydd ei hangen arnynt a'r rheswm dros eu hymholiad. Gellir cael doler i'r ffurflen ar-lein drwy fynd i wefan Heneb, neu drwy e-bostio, ffonio neu ysgrifennu at CAH Heneb. Os nad oes modd ateb yr ymholiad ar unwaith, dylai Defnyddwyr ddisgwyl cael gwybod pryd ac ym mha ffurf y gellir sicrhau bod y wybodaeth ar gael.

2. Gwrthodir mynediad at wybodaeth a gedwir yn y CAH os bernir y gallai ei rhyddhau beryglu'r adnodd archaeolegol.

Gofynnir i Ddefnyddwyr ddatgan at ba ddibenion y gwneir cais am y wybodaeth, rhoi ymrwymiad mai at y diben a ddatganwyd yn unig y bydd y wybodaeth yn cael ei defnyddio, ac na fydd yn cael ei throsglwyddo i drydydd parti heb ganiatâd ysgrifenedig y CAH. Gallai camdefnyddio'r wybodaeth a ddarparwyd arwain at erlyniad neu waharddiad rhag cael mynediad pellach at y CAH.

Dylai Defnyddwyr sicrhau y ceisir cyngor archaeolegol arbenigol ynglŷn ag effeithiau posib unrhyw ddatblygiad arfaethedig ar yr adnodd archaeolegol.

3. Gwneir ymdrechion rhesymol i ddilysu'r wybodaeth a gynhwysir yn y CAH, ond bydd Defnyddwyr yn gyfrifol am wirio bod y wybodaeth yn gywir.

Mae'r cofnodion yn y CAH wedi'u casglu o nifer o ffynonellau amrywiol, ac mae'n bosib nad yw rhai o'r rheiny wedi'u dilysu.

Mae'r CAH yn croesawu gwybodaeth a dderbynnir ynglŷn ag unrhyw wallau.

4. Bydd gwybodaeth gyfrinachol neu freintiedig a roddir gan y Defnyddiwr ac a osodir yn y CAH yn cael ei thrin mewn modd priodol. Dylid rhoi gwybod i'r CAH am unrhyw wybodaeth o'r fath ar adeg ei chyflwyno.

5. Bydd gwybodaeth gyfrinachol neu freintiedig a gynhwysir yn y CAH yn cael ei dal yn ôl oni bai bod Defnyddwyr wedi derbyn y caniatadau priodol ymlaen llaw.

6. Bydd mynediad uniongyrchol at y CAH gan Ddefnyddwyr yn ôl disgrisiwn staff y CAH.

Gallai amgylchiadau ganiatáu i Ddefnyddwyr gyrchu gwybodaeth drostynt eu hunain o'r CAH, er y bydd yn fwy priodol fel

arfer iddynt gael cymorth gan staff y CAH.

7. Disgwylir i Ddefnyddwyr y CAH gadw at yr holl gyfyngiadau hawlfraint a chyfyngiadau cyfreithiol eraill a all fod yn berthnasol i wybodaeth a gedwir yn y cofnod.

Gallai cofnodion atodol gynnwys deunydd y mae'r hawlfraint iddo gan sefydliadau eraill. Mae Deddf Diogelu Data 1998 hefyd yn rheoli rhyddhau mathau penodol o wybodaeth.

Dylid cyfeirio at ddogfen 'Cyfarwyddiadau ar gyfer Cyflwyno Data i Gofnod Amgylchedd Hanesyddol Cymru' am fanylion ynglŷn â Hawlfraint a chydabyddiaethau.

8. Gellir gosod cyfyngiadau ar faint o wybodaeth a ryddheir i unrhyw Ddefnyddiwr unigol.

Gellir gosod cyfyngiadau os y bernir bod perygl y gallai hyn arwain at ddefnydd heb ei reoli ar rannau sylweddol o'r cofnod neu sefydlu cronfa ddata i gystadlu sydd heb ei rheoleiddio.

Caiff cytundeb trwydded ei arwyddo fel rhan o'r ffurflen ymholiad i'r CAH. Gall fod angen i Ddefnyddwyr ymrwymo i gytundeb trwyddedu wedi'i deilwra cyn y gellir rhyddhau data, yn ddibynnol ar natur eu hymholiad.

9. Bydd angen i Ddefnyddwyr gydnabod y defnydd a wnaed o'r CAH mewn unrhyw ddogfen neu adroddiad a gyhoeddir.

Dylid cyfeirio at ddogfen 'Cyfarwyddiadau ar gyfer Cyflwyno Data i Gofnod Amgylchedd Hanesyddol Cymru' am fanylion ynglŷn â Hawlfraint a chydabyddiaethau.

10. Disgwylir i Ddefnyddwyr sicrhau bod unrhyw wybodaeth newydd neu ddiwygiedig ar gael i'w hymgorffori yn y CAH, o fewn amserlen resymol. Perchir ceisiadau i fod gyntaf yn cyhoeddi gwybodaeth newydd pan fydd y cyfrannwr yn gofyn am hynny.

Dylid cyfeirio at ddogfen 'Cyfarwyddiadau ar gyfer Cyflwyno Data i Gofnod Amgylchedd Hanesyddol Cymru' am faterion sy'n ymwneud â chynnwys, ffurf a chyflwyno cofnod.

11. Codir tâl fel arfer er mwyn adfer costau ymateb i bob ymholiad.

Nid yw CAH Heneb am wneud elw, ond dylai Defnyddwyr ddisgwyl talu tâl rhesymol fel arfer er mwyn talu am gostau darparu gwybodaeth. Oherwydd y gall ymholiadau fod yn eithriadol o amrywiol, nid yw'n briodol cael graddfa osodedig o daliadau. Os yw'n debygol y bydd angen gwaith sylweddol, dylai'r Defnyddiwr ofyn am amcangyfrif o'r costau rhag blaen.

Bydd y taliadau fel arfer ar sail adfer-costau, er y gallai'r rhain gael eu lleihau neu eu hepgor yn llwyr ar gyfer ymholiadau anffurfiol neu rai sy'n ymwneud ag ymchwil pur (ble rhoddir rhywfaint o ystyriaeth i p'un ai bydd y Defnyddiwr yn caniatáu i wybodaeth newydd neu ddiwygiedig fod ar gael am ddim i'w hymgorffori yn y CAH). Bydd y taliadau ar gyfer cyrff neu unigolion sy'n ymgymryd â gwaith ar sail fasnachol yn cael eu gosod ar sail adfer costau yn llawn fel arfer, gan gynnwys costau cyflogi staff.

Dylid cysylltu â'r CAH i gael eu strwythur taliadau llawn a'u cyfraddau adfer costau ar gyfer darparu ac atgynhyrchu

gwybodaeth.

Cyfeiriadau Defnyddiol

CAH Heneb

E-bost: her@heneb.org.uk
(Ar gyfer pob ymholiad cyffredinol mewn perthynas â'r CAH)

Heneb: Archaeoleg Clwyd-Powys

Y Swyddfeydd
Coed y Dinas
Y Trallwng
SY21 8RP
Ffôn: 01938 532774

Heneb: Archaeoleg Dyfed

Tŷ Cornel
6 Stryd Caerfyrddin
Llandeilo
Sir Gaerfyrddin
SA19 6AE
Ffôn: 01558 825994

Heneb: Archaeoleg Morgannwg Gwent

Canolfan Fusnes SA12
Ystad Ddiwydiannol Seaway Parade
Baglan
Port Talbot
Ffôn: 01792 655208

Heneb: Archaeoleg Gwynedd

Craig Beuno
Ffordd Garth
Bangor
Gwynedd
LL57 2RT
Ffôn: 01248 352535

Cadw

Plas Carew
Uned 5/7 Cefn Coed
Parc Nantgarw
Caerdydd
CF15 7QQ
Ffôn: 01443 33 6000
gwefan: <http://www.cadw.llyw.cymru>

Y Comisiynydd Gwybodaeth

Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth
Wycliffe House
Water Lane
Wilmslow
Swydd Gaer
SK9 5AF
Ffôn: 0303 123 1113
gwefan: <https://ico.org.uk/>

Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru (CBHC)

Ffordd Penglais
Aberystwyth
SY23 3BU
Ffôn: 01970 621200
E-bost: chc.cymru@cbhc.gov.uk
gwefan: <https://cbhc.gov.uk/>

Gellir cyfeirio cwynion at y CAH cyfan neu'n rhanbarthol.